

Länsstyrelsen
Värmland

YTTRANDE

Datum:
2023-06-19

Beteckning
3309-2023

Er beteckning:
S2023/00244

Regeringskansliet
Socialdepartementet

1(7)

En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)

Länsstyrelsen Värmland (fortsättningsvis Länsstyrelsen) avger härmed yttrande om utredningen *En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)* Länsstyrelsen väljer att i huvudsak kommentera de delar av förslaget där Länsstyrelsen berörs och/eller där Länsstyrelsen har avvikande åsikter med argument för dessa.

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig i huvudsak positiv till en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Länsstyrelsen vill sammanfattningsvis betona följande:

- Länsstyrelsen betonar vikten av att integrera förslagen i föreliggande utredning med de förslag till nya uppdrag avseende våld i barn och ungas nära relationer som beskrivs i *Vägar till ett tryggare samhälle (SOU 2022:67)* och den nya lagstiftningen avseende Kommuner mot brott (SOU 2021:49) så att uppdragen hålls samman där det är möjligt och inte fördelas på fler aktörer än nödvändigt.
- Länsstyrelsen hade önskat ett utökat resonemang kring rättsprocessen avseende barn i utredningen. I förslagen benämns brottnålsprocesser som rör våldsutsatta barn. Det finns en korrelation mellan brottnålsprocesser mot barn och civilrättsliga processer som rör barn särskilt då barnets bästa ska vägas in i båda dessa processer. Länsstyrelsen ser utifrån detta att det funnits en eventuell möjlighet att skriva fram förslag rörande behov av domstolar som har spetskompetens kring brottnåls och civilrättsliga mål rörande barn. Länsstyrelsen ser att detta behöver utredas vidare.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet. Det kan dock vara önskvärt att ytterligare nationella myndigheter på ett tydligare sätt än föreslaget får ett förtydligt ansvar att delta i strategiarbetet med syfte att underlätta för länsstyrelserna att genomföra det uppdrag som föreslås.
- Länsstyrelsen tillstyrker och välkomnar förslaget att länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet. Länsstyrelsen noterar att

det finns förslag om finansiering för det nya uppdraget, vilket bedöms vara av stor vikt för att ge länsstyrelserna rimliga förutsättningar för att genomföra det föreslagna uppdraget.

- Länsstyrelsen avstyrker betänkandets förslag att placera föreslagna skrivelser i en ny lag, Lag med vissa bestämmelser om kommuners ansvar att förebygga och bekämpa våld mot barn, och menar att de skrivelser som finns i förslaget istället bör inkorporeras i Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.
- Länsstyrelsen önskar ett förtydligande avseende finansieringen av reformen avseende kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner. För att strategin ska få genomslagskraft i kommunerna krävs jämlika förutsättningar oavsett invånarantal.

Länsstyrelsen Värmlands synpunkter på betänkandets förslag

Länsstyrelsen ställer sig huvudsakligen positiv till betänkandet. Förslagen är ambitiösa och efterfrågade och tar ett helhetsgrepp kring barns olika former av våldsutsatthet på olika arenor utifrån den breda definitionen av våld mot barn som återfinns i FN:s konvention om barnets rättigheter. Den mycket breda ansatsen i förslaget kommer i hög grad att bidra till att såväl de nationella målen för de mänskliga rättigheterna som för barnrätten uppnås i högre grad. Förslaget ligger även mycket väl i linje med de för uppdragen utarbetade nationella strategierna, som i huvudsak handlar om att skapa en sammanhållen struktur för arbetet inom rättighetsområdet. Även möjligheterna till att uppnå målen för det funktionshinderpolitiska uppdraget kommer att öka genom utredningens förslag. Utredningen har tagit sin utgångspunkt i barnkonventionen, barnrättskommitténs rekommendationer och länsstyrelsen ser särskilt positivt på att barnen själva i allra högsta grad har varit delaktiga i utredningsprocessen.

Länsstyrelsen ser det som viktigt att strategin kommer omfatta även papperslösa och gömda barn samt barn som inte har en fast bostad eller omfattas av vräkning.

I utredningen framgår att den analys som Statskontoret gjort av länsstyrelsernas arbete med *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor* har fått genomslag i förslagen, vilket möjliggör ett mer effektivt arbete med större genomslagskraft. Utredningens förslag till fem målsättningar överensstämmer väl med målsättningarna i ovan nämnda strategi. Även detta torde underlätta samordningen och genomförandet av arbetet såväl på länsstyrelsen som hos andra, av utredningen utpekade, aktörer.

Länsstyrelsen betonar vikten av att integrera förslagen i föreliggande utredning med de förslag till nya uppdrag avseende våld i barn och ungas nära relationer som beskrivs i *Vägar till ett tryggare samhälle (SOU 2022:67)* och den nya lagstiftningen avseende *Kommuner mot brott (SOU*

2021:49) så att uppdragen hålls samman där det är möjligt och inte fördelas på fler aktörer än nödvändigt.

Barn är inte en homogen grupp och deras behov skiftar utifrån exempelvis ålder, kön, särskilda sårbarheter och bakgrund. Redan idag är det fastställt att tillgången till insatser avseende stöd, skydd och behandling är ojämlig över landet. Om strategins genomförande får de effekter som beskrivs i utredningen och våld kommer att upptäckas i allt högre grad och där behoven av skydd, stöd och behandling i och med detta kommer att öka så kommer även kostnaderna att öka markant. Detta innebär att kommuners och regioners ojämliga förutsättningar kommer att bli ännu mer uppenbara. Frågan blir då vem som på kort sikt ska bära kostnaderna för att samhället på lång sikt ska förebygga och bekämpa individuellt lidande och därigenom öka den samhällsekonomiska besparingen? I ett glesbygdslän med många små kommuner som Värmland så är detta en väldigt viktig fråga.

11.7. Brottmålsprocessen för barn som utsatts för våld

Länsstyrelsen saknar ett utökat resonemang kring rättsprocessen avseende barn i utredningen. I förslagen benämns brottmålsprocesser som rör våldsutsatta barn. Dock finns en korrelation mellan brottmålsprocesser mot barn och civilrättsliga processer som rör barn. Exempelvis i de fall där barn är utsatta för våld och det samtidigt pågår en civilrättslig process kring vårdnad, boende och umgänge eller de fall där barnet är målsägande i ett brottsmål, misstänkt i ett annat brottsmål och samtidigt part i en civilrättslig process avseende LVU. Även de fall där barn enbart berörs av civilrättsliga mål har bärighet på det föreslagna målet att förebygga och bekämpa våld mot barn. För att kunna tillgodose barnets bästa krävs en analys av såväl enskilda som flera pågående rättsprocesser kring ett barn. Utredningen fastställer själva under 10.6.1 *Tillgängligheten till skydd stöd och behandling behöver förbättras* att det är viktigt att skydds- och stödinsatser framgent ska ges ”snabbt, vid rätt tidpunkt, så länge som det behövs och oavsett hur lång tid efter utsattheten som hjälpbehovet dyker upp”. Utifrån detta hade det eventuellt varit möjligt att skriva fram förslag kring domstolar som har spetskompetens kring brottsmål och civilrättsliga mål rörande barn. Länsstyrelsen ser det som viktigt att detta utreds vidare.

14.5. Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Folkhälsomyndigheten har ett brett uppdrag och arbetar främjande och förebyggande vilket Länsstyrelsen ser som positivt för att få den inriktning på strategiarbetet som betänkandet önskar. Utredningen synliggör dock att kompetensen kring barn och våld huvudsakligen ligger hos andra nationella myndigheter så som Socialstyrelsen, Barnafrid och Jämställdhetsmyndigheten.

14.6. Ett antal nationella aktörer ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål

Länsstyrelsen önskar att det ses över om fler nationella myndigheters förordningar, uppdragsbeskrivningar och regleringsbrev behöver justeras avseende ansvaret för det övergripande arbetet med strategin med syfte att få ytterligare kraft i den samverkan som krävs på nationell nivå.

14.7. Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Länsstyrelsen tillstyrker och välkomnar förslaget att länsstyrelserna ges ett uttalat ansvar för att uppnå strategins föreslagna mål på regional och lokal nivå. Utredningen lyfter ett flertal olika områden som länsstyrelserna idag ansvarar för, exempelvis Agenda 2030 och barnrättsuppdraget, men inte uppdraget med mänskliga rättigheter. Länsstyrelsen önskar att utredningen hade synliggjort att länsstyrelsen redan idag har ett övergripande samordnings- och utvecklingsuppdrag inom mänskliga rättigheter där barns våldsutsatthet inkluderas.

Länsstyrelsen bedömer det som viktigt att utredningen belyser den komplexitet inom vilken fenomenet våld mot barn förekommer och synliggör att det berör många olika aktörer på samtliga samhällsnivåer. Komplexiteten runt fenomenet innebär ökade krav på både länsstyrelsernas och övriga regionala aktörers arbete vilket omskrivs i utredningen med särskilt fokus på sektorsövergripande samarbete. Det förslag som finns avseende regionernas arbete med den nationella strategin berör hälso- och sjukvårdens samverkan med andra aktörer runt det våldsutsatta barnet. Länsstyrelsen saknar regionernas ansvar för och roll i genomförandet av strategin.

Intern organisering

Utredningen konstaterar att våld mot barn är en folkhälsofråga, ett stort samhällsproblem och att frågan berör många olika arenor och nivåer i samhället. Förslaget blir trots detta att inordna uppdraget i länsstyrelsens arbete mot mäns våld mot kvinnor. Länsstyrelsen vill uppmärksamma att den föreslagna ordningen riskerar att bygga in ytterligare ett stuprör i det interna och externa arbetet. Länsstyrelsen bedömer att detta delvis kan motverkas genom en intern organisering som främjar en bred förståelse av barns våldsutsatthet men har dock en fortsatt oro för att förslaget riskerar att motverka den breda ansats på arbetet som utredningen beskriver som avgörande. Utredningen synliggör att barns utsatthet för våld kräver ett helhetsgrepp för att uppnå den nationella strategins mål då målen omfattar bland annat barns rättigheter, folkhälsa, jämställdhet, jämlikhet och brottsprevention. Länsstyrelsen menar att det utifrån detta är av yttersta vikt att folkhälsouppdraget och det funktionshinderspolitiska uppdraget lyfts in i arbetet med strategin. Länsstyrelsen vill uppmärksamma Regeringskansliet på att dessa båda uppdrag inte är permanenta och framföra önskemål om att de blir det med tillräcklig resurssättning för uppdragens omfattning.

Resurssättning

Länsstyrelsen menar att utredningens mycket ambitiösa förslag avseende länsstyrelsernas uppdrag inte helt står i paritet till de ekonomiska resurser som föreslås tillfalla länsstyrelserna. De ekonomiska resurserna kan också ställas i relation till de stora samhällsekonomiska vinster utredningen bedömer kommer göras genom arbetet med strategin. Länsstyrelsen önskar också att de övergripande ansvarsområdena så som samordnings- och utvecklingsuppdrag inom uppdragen om mänskliga rättigheter och barnrätt tilldelas adekvata medel utifrån det resonemang som förs kring vikten av ett tydligt barnrättsperspektiv i genomförandet av strategin. Utredningen

återkommer till vikten av folkhälsoperspektivet i arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn, en analys som Länsstyrelsen instämmer i. Utifrån detta bör även folkhälsouppdraget tilldelas adekvata medel. Om nämnda medel uteblir så finns en risk att bristen på ekonomiska resurser i dessa uppdrag utgör ett hinder i länsstyrelsens arbete med att genomföra strategin.

Återrapportering

Länsstyrelsen vill belysa risken för ineffektivitet avseende förslaget att återrapportering av arbetet att förebygga och bekämpa våld mot barn ska ges till Folkhälsomyndigheten medan återrapportering av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor ges till

Jämställdhetsmyndigheten. I utredningen konstateras att dessa båda uppdrag i så fall kommer vara både överlappande och delvis integrerade och därmed ser länsstyrelsen en risk för ökad administrativ börda. Länsstyrelsen bedömer också att en sammanhållen återrapportering av närliggande uppdrag främjar möjligheten för uppdragsgivaren att identifiera såväl utvecklingsområden, framgångsfaktorer och goda exempel. Länsstyrelsen önskar en samordning av dessa båda återrapporteringar för att hantera ovan beskrivna risk samt möjliggöra ett effektivt utvecklingsarbete utifrån återrapporteringen.

14.8. Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Länsstyrelsen vill belysa att förslagen i föreliggande utredning avseende kommuners kartläggning, analys och åtgärdsplaner i stor utsträckning liknar den kommande lagstiftningen avseende kommuners ansvar att bedriva brottsförebyggande arbete. Utifrån detta avstyrker Länsstyrelsen utredningens förslag till att ta fram en ny lag, *Lag med vissa bestämmelser om kommuners ansvar att förebygga och bekämpa våld mot barn*, och menar att det bör utredas om de skrivelser som finns i förslaget kan inkorporeras i *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*.

Genom att behålla skrivelserna i förslagen i föreliggande utredning och föra in i kommande lagstiftning bedömer Länsstyrelsen att kommunerna ges goda förutsättningar att bedriva ett sammanhållet brottsförebyggande arbete med ett tydligt barnrättsperspektiv. Kommunernas ansvar för att förebygga det våld som drabbar barn och som inte utgör brott i lagens mening, exempelvis försummelse, kommer också på sätt tydliggöras. Ur ett barnrättsperspektiv blir detta förebyggande arbete mycket viktigt.

Intern organisering

Länsstyrelsen menar att det är positivt att lagförslaget, likt lagen om kommunernas brottsförebyggande arbete, inte föreslår en detaljerad reglering gällande på vilket sätt kommunerna ska genomföra kartläggningen. Det kommer dock innebära ett stort arbete för kommunerna att kartlägga brottsligheten i det geografiska området samt ta fram en analys och åtgärdsplan utifrån lägesbilden. Kommunen ska utöver detta enligt utredningens förslag kartlägga och analysera vad som inom kommunens verksamhetsområden behövs för att uppnå de fyra första målområdena i den föreslagna strategin.

Resurssättning

Länsstyrelsen önskar ett förtydligande kring hur fördelningen av ekonomiska resurser till kommunerna ska genomföras. Länsstyrelsen bedömer att det är en låg summa att fördela till kommunerna satt i relation till både det utökade ansvar kommunerna ges och den samhällsekonomiska vinst som utredningen beskriver att arbetet med strategin ska ge.

I Länsstyrelsens remissyttrande över *Kommuner mot brott (SOU 2021:49)* framfördes vikten av en jämn fördelning av resurser mellan kommuner oavsett invånarantal samt önskemål om att en grundsumma oavsett invånarantal skulle fördelas till landets kommuner. Denna synpunkt kvarstår avseende finansiering av förslagen i föreliggande utredning. Särskilt utifrån att den farhåga som framfördes i ovan nämnda remissyttrande till viss del besannats då små kommuner har svårt att avsätta personella resurser till det brottsförebyggande arbetet i den omfattning som krävs för att nå upp till lagkraven. Ett liknande förfarande kring fördelningen av ekonomiska resurser inom ramen för denna utredning riskerar således att från början bygga in en ojämlik struktur i arbetet mot våld mot barn. Ett sådant förfarande kommer innebära att småkommunerna blir de stora förlorarna då de avkrävs att genomföra samma strukturella arbete som större kommuner men inte får samma ekonomiska förutsättningar att göra det.

Länsstyrelsen ser det också som viktigt med ett fördelningsförfarande som innebär en så låg administrativ börda på kommunerna som möjligt.

I detta ärende har Länsråd Emma Spak beslutat. Utvecklingsledare Sabina Gómez Jansson har varit föredragande. I handläggningen har också utvecklingsstrateg mänskliga rättigheter och barnrätt Anna-Karin Larsson, utvecklingsledarna Maria Frykstedt, Karin Lidén, Neslihan Erdis, jurist Göran Wirdéus, enhetschef Beatrice Högå och avdelningschef Marcus Wikh deltagit.